

БАЛЬЦІЙ ЮРІЙ ЮРІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук, доцент

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Курс на європейську інтеграцію визначено пріоритетним напрямом державної політики України. Становлення і розвиток місцевого самоврядування в Україні безумовно супроводжується повномасштабною адміністративною реформою, однією з головних цілей якої є децентралізація державної влади та деконцентрація владних повноважень, зміцнення організаційної, правової та фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування. Дуже важливим є процес формування дієздатних територіальних громад та забезпечення їх необхідними матеріальними і фінансовими ресурсами. І відповідно, в багатьох аспектах подальший розвиток місцевої та регіональної демократії, буде залежати від обраного пріоритетного курсу інтеграції України до євроатлантичних структур.

Рада Європи вважає демократичне місцеве управління запорукою демократичного устрою держави.

Україна, з метою дотримання статті 3 Статуту Ради Європи, взяла на себе низку зобов'язань, внесених до Висновку Парламентської Асамблеї Ради Європи № 190 (1995), зокрема щодо розвитку місцевої та регіональної демократії [1, с. 305].

Правовою основою для дослідження євроінтеграційних процесів є передусім документи Ради Європи та її органів. Центральне місце серед них займає Європейська хартія місцевого самоврядування. Крім того, органами Ради Європи були також розроблені «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями», «Європейська конвенція про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні», «Європейська хартія участі молоді в муніципальному та регіональному житті», «Європейська хартія міст» та ін. Частина з цих документів була ратифікована в Україні.

15 липня 1997 року Верховна Рада України без застережень ратифікувала Європейську Хартію місцевого самоврядування (далі ЄХМС). Це означає, що Україна як держава-член Ради Європи взяла на себе зобов'язання дотримуватися положень ЄХМС в повному обсязі, що запровадило новий вектор і поле для роботи на місцевому рівні по більш повному втіленню принципів ЄХМС там де це є можливим в рамках української моделі місцевого самоврядування, особливо в частині реалізації більшості положень чинного національного законодав-

ства у повсякденній практиці територіальних громад, як первинних суб'єктів місцевого самоврядування України.

Черговий етап активізації демократизації суспільно-політичного життя в Україні розпочав з 2014 року і продовжується зараз, і він апріорі актуалізує надії на проведення системних реформ, до нас поступово проникає позитивний досвід європейських країн, який вказує на необхідність якісного перегляду самої сутності управлінського процесу на державному рівні і неминуче призводить до позитивних змін у системі місцевого самоврядування України.

Важливим аспектом євроінтеграційного процесу стало також співробітництво України з Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеціанська комісія), що є сталою й ефективною формою використання науково-експертного потенціалу Ради Європи з метою удосконалення національного законодавства у відповідності до європейських стандартів [2].

Крім того, важливими в контексті підтримки Ради Європи в Україні були та є різноманітні програми. Одним з таких проектів щодо подальшого розвитку місцевої демократії була Програма Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні»[3], яка реалізувалася Центром експертизи реформ місцевого самоврядування Генерального директорату з питань демократії – II Генерального секретаріату Ради Європи за фінансової підтримки Урядів Швейцарської Конфедерації та Королівства Данія і справила значну роль на розвиток місцевого самоврядування в областях, в яких вона була впроваджена. Метою цієї програми було створення сильної та ефективної системи місцевого самоврядування, вдосконалення законодавчої бази місцевої демократії в Україні, зміцнення правових та фінансових засад розвитку місцевого самоврядування та децентралізації влади відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування, європейських стандартів та цілей плану Ради Європи для України.

Основна діяльність партнерів програми та спільних інституцій Ради Європи та України зосереджувалася навколо покращення якості місцевого самоврядування через застосування механізмів, запропонованих Стратегією інновацій і доброго врядування на місцевому рівні; вдосконалення стандартів громадської етики та механізми боротьби з корупцією через запровадження Програми стандартів публічної етики; запровадження моделі покращення ефективності управління в окремих сферах надання публічних послуг; проведення конкурсів обміну кращими практиками для виявлення, відзначення та поширення добрих практик місцевого самоврядування і корисних ініціатив; застосування процесу оцінювання системи місцевих фінансів для визначення проблемних сфер і розробки плану дій щодо їх покращення; розвиток інституційного лідерства та лідерських якостей керівників через впровадження Академії Лідерства.

Зараз існують два різних погляди на розвиток місцевого самоврядування України в контексті євроінтеграційних процесів. Перший полягає в укрупненні адміністративних одиниць базового рівня задля підвищення економічної спроможності і надання тої самої «реальної здатності територіальної громади вирішувати питання місцевого значення». Так, Т. Паутова зробила розрахунки, щодо укрупнення і пропонує взяти за основу об'єднання громад такий перелік критеріїв: визначення оптимальної чисельності населення, враховуючи чисельність працездатного, його приріст, показники зайнятості, міграції тощо; забезпечення економічної пропорційності в об'єднанні між економічно розвиненими та депресивними населеними пунктами; визначення соціально-економічного та культурного центру; «визначення кордонів об'єднання за принципом нерозривності меж існуючих областей, територій населених пунктів, об'єктів промисловості» [4, с. 9].

Окрім того, укрупнення може призвести до: посилення безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні, субсидіарності, становлення самоврядування на регіональному рівні, надання територіальним громадам статусу юридичної особи та податкової самостійності.

Другий шлях розвитку базується на сприйнятті трансформації сталих моделей місцевого самоврядування, що є характерним для постсоціалістичних країн. Перебудови можуть бути як кардинальними (наприклад Латвія, Литва Естонія) так і поступовими, на початковому етапі навіть із збереженням старих вже існуючих моделей місцевого самоврядування (Польща).

Отже, ефективність адаптації нашого місцевого самоврядування до європейських процесів залежить від рівня усвідомленості урядом сутності західноєвропейських систем, інститутів і законодавства, від того, наскільки гармонійно налагодженими є стосунки всередині держави та із зарубіжними партнерами, наскільки добре інвестованими є кадри у підготовці та перепідготовці адже саме на них лягає основний тягар здійснення структурних та адміністративних змін.

Опираючись на досвід інших європейських країн, треба як найшвидше робити кроки, які прискорять розвиток місцевого самоврядування під час євроінтеграційних процесів. Насамперед це: впровадження на всіх рівнях нової європейської політики щодо взаємодії між законодавчими та виконавчими структурами, між центральним Урядом та місцевими органами виконавчої влади і місцевого самоврядування, між урядовими та неурядовими організаціями; розробити чіткі механізми й процедури їх співпраці; встановити постійний інформаційний обмін щодо плану дій та погодження відповідних координаційних механізмів між центральними органами виконавчої влади та органами управління на місцях; запровадити громадський діалог-співпрацю органів місцевого самоврядування щодо дієвого розвитку територіальних громад; надати територіальній громаді та органам місцевого самоврядування більш самостійності у вирішенні питань місцевого значення.

Список використаної літератури:

1. Правові інструменти Ради Європи з питань місцевого і регіонального розвитку та проблеми їх імплементації в Україні / Під ред. В.В.Толкованова, – Київ: Центр досліджень питань місцевого і регіонального розвитку та сприяння адміністративній реформі, 2007. – 349 с.
2. Співробітництво між Україною та Радою Європи : інформ.-довідкові матеріали Представництва України при Раді Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coe.mfa.gov.ua/ua/ukraine-coe/cooperation>.
3. Річний звіт щодо впровадження Програми посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slg-coe.org.ua/category/reports/>.
4. Паутова Т. О. Забезпечення розвитку місцевого самоврядування шляхом проведення адміністративно-територіальної реформи [Текст]: автореф. дис...канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 / Т. О. Паутова. – Донецьк, 2011. –21 с.

ВІТКОВА ВАЛЕНТИНА СЕРГІЙВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ У РІШЕННЯХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Доступ до інформації є одним із найважливіших прав людини і громадянина. Якщо замислитись, то реалізація особистих, політичних, соціальних, економічних, культурних (духовних), екологічних та ін. прав прямо залежить від одного єдиного права – права доступу людини до інформації.

В Україні право на доступ до інформації гарантується ст. 34 Конституції України, міжнародними актами (передусім, Загальною декларацією прав людини (1948 р.), Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод(1950 р.) (далі – Конвенція), Міжнародним пактом про громадянські і політичні права (1966 р.), національним законодавством (Законами України «Про інформацію», «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації» тощо).

Слід відзначити, що у чинному законодавстві України не міститься поняття права доступу до інформації. Якщо проаналізувати роз'яснення Міністерства юстиції з відповідного питання [1], то можна дійти висновку, що це право ототожнюється із правом на інформацію.

Згідно із Законом України «Про інформацію», інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2]. Відповідно,